

Motion till riksdagen 2009/10:Ub552

av Marie Granlund m.fl. (s)

Studiestöd

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utgångspunkterna för studiemedelssystemet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om höjt tilläggsbidrag för studenter med barn.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om korttidsstudiestöd.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildningsbidrag.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ungdomslyftersättning för studerande vid Ungdomslyftet.

Vår syn på studiestöd

Vi socialdemokrater vill ge alla människor reella möjligheter att delta i utbildning och kompetensutveckling. Utbildning stärker människor och skapar kraft att möta förändringar i ett alltmer kunskapsintensivt samhälle. Utbildning är inte längre en avgränsad fråga för ungdomar utan en del av en livslång process. Den enskilde måste ta ställning till vad hon eller han vill lära, hur och när samt även satsa sin tid och sitt engagemang. Samhället har å sin sida ett ansvar för att möjligheterna och förutsättningarna finns på ett sådant sätt att det gynnar både individen och samhällsutvecklingen.

Socialdemokraterna vill ge fler människor möjlighet till utbildning och möjlighet till ett livslångt lärande. Steget att påbörja en utbildning och ta studielån kan upplevas som olika stort för olika människor. Tyvärr spelar fortfarande samhällsklass och bakgrund stor roll för utbildning. Ett generöst och flexibelt studiestödssystem har en central roll för att bryta dessa mönster.

Vår utgångspunkt är att det ska vara möjligt att klara sin försörjning under studietiden utan inkomster från arbete eller ekonomiskt stöd från anhöriga. Vi

Fel! Okänt namn på

är positiva till att den som vill och har möjlighet att kombinera sina studier med arbete också gör det. Men för flera grupper av studerande är det inte möjligt att kombinera studier med arbete, eller innebär så stor ansträngning att studier eller familjeliv blir starkt lidande. Det gäller till exempel studerande med barn, studenter med funktionshinder och studenter med hög andel schemalagd tid under sina studier. Att arbete vid sidan om studierna inte ska vara en förutsättning för att klara privatekonomin är närmast avgörande för att högre utbildning ska vara en möjlighet för alla, oavsett bakgrund och familjesituation, och för att tillförsäkra om det är relevanta faktorer som individens kunskaper, analysförmåga och lämplighet som avgör ens studieframgångar.

Studiemedlens utveckling

Den tidigare socialdemokratiska regeringen gjorde det möjligt för fler att studera genom att skapa fler platser på högskolan och bättre studiemedel. Studiestödssystemet reformerades 2001 då bl.a. bidragsdelen kraftigt höjdes liksom fribeloppet för arbetsinkomster. Dessutom gjordes studiemedlen pensionsgrundande. Studiemedlen började också åter räknas upp årligen med kostnadsutvecklingen. År 2006 förbättrades möjligheterna att kombinera studie- och familjeliv när ett barn tillägg för studerande infördes. Dessutom höjdes den övre gränsen för rätt till studiemedel från 50 till 54 år och möjligheterna till studiefinansiering. Studiemedlen höjdes generellt med 300 kronor (200 kr lån och 100 kr i bidrag) och rätten till studiebidrag utsträcktes från 9 till 10 månader.

Regeringen föreslår nu att studiemedlen ska höjas med 431 kronor per månad, varav 40 kronor i studiebidrag, samt att fribeloppet för heltidsstuderande ska höjas från dagens 107 000 kronor till cirka 136 400 kronor från och med 2011. Vi tillstyrker dessa uppjusteringar av studiemedel och fribelopp, men menar att mer behöver göras för grupper av studenter som har en särskilt utsatt ekonomisk situation.

Allt fler studenter har barn, och deras ekonomiska situation är särskilt pressad. Därför inrättade den socialdemokratiska regeringen ett särskilt stöd till studenter med barn 2006. Vi anser att detta stöd bör höjas kraftigt. Vi föreslår därför en höjning av tilläggsbidraget med motsvarande 50 procent. Höjningen innebär att stödet för ett barn höjs till 738 kronor per månad från det tidigare 492 kronor, och för två barn från 800 till 1 200 kronor per månad. Vi föreslår att 180 miljoner kronor per år avsätts för detta.

Korttidsstudiestöd

Det är viktigt att alla människor ges möjlighet till återkommande kompetensutveckling och fortsatt lärande genom hela livet. Att ha tillgång till kunskap och möjlighet att förvärva ny är viktigt på en alltmer krävande arbetsmarknad. Många människor behöver en möjlighet att kombinera arbete med studier för att kunna höja sin kompetens och ha beredskap för den typ av omställning

Fel! Okänt namn på

som arbetslivet ofta kräver. Vi vill införa ett tillfälligt kompetensstöd för dem som vill studera vid komvux eller folkhögskolor på deltid, parallellt med sitt arbete. Stödet kan lämnas för studier i svenska, svenska för invandrare, engelska, matematik och samhällsvetenskap på grundskole- eller gymnasienivå. Det ska vara möjligt att kombinera stödet med annan branschspecifik utbildning som arbetsgivaren betalar. Det tillfälliga kompetensstödet ersätter förlopad arbetsförtjänst och ska uppgå till 90 kronor per timme. Vi föreslår att resurser avsätts som räcker till studier på deltid – 20 procent – för 5 000 personer. Vi föreslår att 130 miljoner kronor avsätts för detta.

Utbildningsbidrag

Arbetslösa som har kort eller ofullständig utbildning och har behov av att komplettera sin utbildning inom komvux ska efter prövning av arbetsförmedlingen kunna få utbildningsbidrag. Bidraget riktar sig till arbetslösa som fyllt 25 år men inte 55, och som saknar möjlighet att studera med reguljära studiemedel. Bidraget kan beviljas för max 50 veckors heltidsstudier. Vi föreslår vi att 325 miljoner kronor avsätts för detta.

Stöd till de studerande inom Ungdomslyftet

Vi socialdemokrater har i vår budgetmotion föreslagit ett tillfälligt program med 10 000 platser för unga arbetslösa som vill komplettera sin utbildning så att de erhåller grundläggande behörighet. Detta kallar vi Ungdomslyftet. Programmet bör berättiga till särskild ungdomslyftersättning eller till aktivitetsstöd för dem som kvalificerat sig för det. Utbildningen ska kunna arrangeras inom ramen för den kommunala vuxenutbildningen eller på folkhögskolor. Vi föreslår att 150 miljoner kronor avsätts för detta.

Behov av vidare översyn och utredning av studiemedelssystemet

Under våren presenterade den studiesociala kommittén sitt betänkande, Stärkt stöd för studier – tryggt, enkelt och flexibelt (SOU 2009:28). Vi är kritiska till att kommittén inte kunde lägga förslag som tog ett helhetsgrepp på studenternas studiesociala situation, såsom ersättningar vid sjukdom och arbetslöshet efter examen. I direktiven till utredningen övervägdes om statens fordran gentemot låntagare med befintliga lån och upplåning för nya studielån kan överföras i annan regi, t.ex. banker. För att trygga studenternas rättssäkerhet och likabehandling, samt för att garantera studiemedelstagarna bästa möjliga villkor, vill vi socialdemokrater behålla studiemedelssystemet i offentlig regi.

De elever som söker sig till universitet eller högskola direkt efter gymnasieskolan har rätt till studiemedel även om de bara är 18 år. De studerande som väljer att gå på folkhögskola eller komvux efter gymnasieskolan har dock inte rätt till studiemedel förrän det året de fyller 20 år. Detta är inte rimligt. Studerande i dessa båda studerandekategorier bör behandlas på samma sätt eftersom behoven för stöd för kurslitteratur och andra levnadsomkostnader är likvärdiga. Regeringens förslag att elever på yrkesförberedande pro-

Fel! Okänt namn på

gram inte längre ska få grundläggande behörighet för högskolestudier skulle leda till att andelen elever som går direkt från gymnasiet till komvux ökar, vilket gör en likabehandling för 18- och 19-åringar än mer angelägen. Vi menar därför att en översyn av reglerna behöver göras för att åstadkomma en neutralitet mellan olika utbildningsformer.

I och med att den borgerliga regeringen försämrade a-kassan och avskaffade studerandevillkoret riskerar fler studenter att bli utförsäkrade och försätts i en ekonomiskt utsatt situation direkt efter avslutade studier. Den minskade möjligheten att återfå a-kassa efter en period av studier underminerar a-kassans betydelse som omställningsförsäkring, eftersom det innebär en större ekonomisk risk att säga upp sig från sitt jobb för att skaffa sig en utbildning. Det minskar också genomströmningen då studenter av ekonomiska skäl väljer att läsa kurser trots att de egentligen söker arbete. Det är rimligt att konsekvenserna av regeringens förändringar av studerandevillkoret utvärderas. Resultatet av en sådan utvärdering bör ligga till grund för att se över möjligheten att återge studenterna någon form av omställningsstöd vid arbetslöshet efter uttagen examen.

Även om studiemedlen räknas upp varje år finns en risk för att de urholkas när kostnaderna för enskilda utgifter, såsom boendet, ökar ännu mer. För att trygga studenternas ekonomiska situation, men också för att riksdagens prioriteringar ska få genomslag och diskussionen om studiemedlens nivå ska kunna föras på goda grunder bör det undersökas om den årliga uppräkningsökningen kan ske på ett sätt som bättre avspeglar studenternas faktiska utgiftsökningar.

Stockholm den 4 oktober 2009

Marie Granlund (s)

Mikael Damberg (s)

Louise Malmström (s)

Thomas Strand (s)

Jan Emanuel Johansson (s)

Agneta Lundberg (s)

Peter Hultqvist (s)

Caroline Helmersson-Olsson (s)